

Голові разової спецради ID 13238

Державного університету «Житомирська політехніка»

д.держ.упр., проф. Драгану Івану Олександровичу

ВІДГУК

на дисертаційну роботу Ніколаєнка Андрія Костянтиновича
на тему: «Євроінтеграційна стратегія антикорупційної політики України»,
що подана до захисту на здобуття наукового ступеня доктор філософії (PhD)
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дослідження

Актуальність дисертаційного дослідження зумовлена сучасними викликами, що постали перед Україною в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів, реформування системи публічного управління та необхідності забезпечення ефективного функціонування антикорупційної політики як одного з ключових чинників демократичного розвитку держави. В умовах трансформації державного управління, воєнних викликів, необхідності післявоєнного відновлення країни та реалізації стратегічного курсу на членство в Європейському Союзі особливої ваги набуває формування дієвої, інституційно спроможної та технологічно орієнтованої антикорупційної системи, здатної забезпечити прозорість управлінських процесів, верховенство права та високий рівень суспільної довіри до органів влади. Не менш важливим є те, що ефективна антикорупційна політика сьогодні розглядається міжнародною спільнотою та європейськими інституціями як одна з базових передумов успішної євроінтеграції України, забезпечення інвестиційної привабливості держави, відновлення економіки та зміцнення демократичних інститутів. У цьому контексті особливого значення набуває потреба у формуванні комплексної євроінтеграційної стратегії антикорупційної політики, яка б поєднувала нормативно-правові, організаційні, інституційні та цифрові механізми реалізації державної політики у сфері запобігання корупції.

У цьому контексті дисертаційне дослідження безпосередньо відповідає сучасним науковим запитам спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», адже спрямоване на вдосконалення механізмів реалізації євроінтеграційної стратегії антикорупційної політики України в системі публічного управління та адміністрування.

Особливої актуальності дисертаційній роботі А.К. Ніколаєнка надає застосування оцінки Національної системи доброчесності Transparency International, що розширює традиційний інструментарій стратегічного аналізу (SWOT; PEST, SOAR, VMOST), що дозволяє комплексно оцінити антикорупційну систему за критеріями спроможності та прозорості.

Загальна оцінка дисертаційного дослідження

Дисертаційна робота присвячена комплексному дослідженню проблем формування, функціонування та реалізації євроінтеграційної стратегії антикорупційної політики України в системі публічного управління та адміністрування. Здобувач А.К. Ніколаєнко розглядає антикорупційну політику не лише як інструмент протидії корупційним проявам, а як стратегічний механізм забезпечення демократичного розвитку держави, утвердження принципів верховенства права, прозорості, підзвітності органів влади та наближення України до стандартів Європейського Союзу.

Робота відзначається високим рівнем теоретичної узагальненості, чіткою логікою викладу матеріалу та системністю аналізу означеної публічно-управлінської проблеми.

Структура дисертації є внутрішньо узгодженою, складається із трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. В методологічному плані дисертаційне дослідження є достатнім за обсягом та змістом науковим продуктом, що характеризується належним теоретико-прикладним обґрунтуванням, рівноважними структурно-логічними елементами та відповідає поставленій меті й науковим завданням. Наукові висновки за результатами проведеного дослідження сформульовані грамотно, конкретно та уміщують практичні рекомендації для органів публічної влади.

Здобувачем повністю дотримано принципи академічної доброчесності, що підтверджено відповідним документом (звітом перевірки в системі StrikePlagiarism) на етапі попередньої експертизи. Зміст дисертації не містить запозичень тексту інших авторів без належного цитування.

Зв'язок роботи з науковими програмами та планами

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Державного університету «Житомирська політехніка» за темою: «Інноваційні механізми публічного управління та адміністрування» (державна реєстрація № 0121U111051), що підтверджує практичну спрямованість виконаного дисертаційного дослідження та його відповідність сучасним завданням публічного управління та адміністрування.

Мета, об'єкт, предмет і завдання дослідження

Мета дисертаційної роботи сформульована чітко та логічно, відповідає визначеній темі й науковій спеціальності. Об'єкт і предмет дослідження визначені коректно, а сформульовані наукові завдання охоплюють ключові аспекти формування євроінтеграційної стратегії антикорупційної політики України як складової системи публічного управління та адміністрування.

Наукова новизна отриманих результатів

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження здобувача не викликає жодних сумнівів, адже вона полягає у обґрунтуванні теоретико-методологічних положень та розроблення науково практичних рекомендацій щодо формування євроінтеграційної стратегії антикорупційної політики України як складової системи публічного управління та адміністрування. Тож наукова значущість виконаної роботи та отриманих наукових результатів спрямована, перш за все, на підвищення ефективності державного управління у сфері запобігання та протидії корупції, удосконалення інституційних механізмів забезпечення прозорості та підзвітності органів влади, а також зміцнення демократичних засад функціонування публічної адміністрації в умовах євроінтеграційних процесів. Дане твердження ґрунтується на тому, що здобувачем А.К. Ніколаєнком в галузі знань публічне управління та

адміністрування уперше комплексно обґрунтовано та концептуалізовано теоретико-прикладний аспект реалізації євроінтеграційної стратегії антикорупційної політики України як самостійний, інституційно-унормований напрям публічного управління та адміністрування, що базується на принципах верховенства права, доброчесності, прозорості, підзвітності та відповідності європейським стандартам належного врядування.

У межах дисертаційного дослідження автором визначено концептуальні засади формування та реалізації євроінтеграційної стратегії антикорупційної політики України, розкрито її сутність, структуру, функції та механізми впровадження в системі публічного управління та адміністрування. Крім того, здобувачем удосконалено наукові підходи до оцінювання ефективності антикорупційної політики в умовах євроінтеграції, запропоновано практичні механізми координації діяльності суб'єктів антикорупційної інфраструктури та визначено перспективні напрями гармонізації українського законодавства із правовими стандартами Європейського Союзу.

Отримані результати характеризуються високим ступенем наукової новизни, теоретичної обґрунтованості та практичної значущості, що дозволяє розглядати дисертаційну роботу як вагомий внесок у розвиток науки публічного управління та адміністрування.

Також до елементів наукової новизни можна віднести позицію про удосконалення методологічних положень формування Стратегії антикорупційної політики України, які, на відміну від наявних підходів до стратегічного планування у сфері запобігання та протидії корупції, ґрунтуються: 1) на синтезі системного, інституційного, ризик-орієнтованого та аксіологічного підходів і передбачають побудову цілісної п'ятиетапної методологічної конструкції формування Стратегії; 2) передбачають застосування оцінки Національної системи доброчесності Transparency International, що розширює традиційний інструментарій стратегічного аналізу (SWOT, PEST, SOAR, VMOST) шляхом оцінювання тринадцяти інституційних стовпів антикорупційної системи за критеріями спроможності

та прозорості; 3) дозволяють здійснити перехід від парадигми «контролю та покарання» до парадигми «проектування доброчесності» («integrity by design»), за якої антикорупційні запобіжники інтегруються безпосередньо у процеси державного управління як їх невід’ємна управлінська та технологічна характеристика.

Схвальної оцінки з позицій наукової новизни дисертації також заслуговує підхід щодо удосконалення організаційних положень формування Стратегії антикорупційної політики України, що містять: науково обґрунтований порядок формування та затвердження робочої групи з розробки Стратегії на чолі з НАЗК як головним координатором; механізм фінансового забезпечення на принципах прозорості, доброчесності та аполітичності; чотирирівневу структуру організації комунікації між учасниками розробки Стратегії, що 20 вперше виокремлює комунікацію з міжнародними партнерами (GRECO, ОЕСР, ЄС, Рада Європи) як самостійний рівень; 4) враховує чотири типи критичних організаційних бар’єрів, виявлених за результатами аналізу досвіду імплементації Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки.

Крім того, представлена у роботі система цілей Стратегії антикорупційної політики України, що охоплює дев’ять стратегічних цілей, згрупованих за трьома напрямками: 1) запобігання корупції через превентивні механізми, 2) виявлення та відповідальність за корупційні правопорушення, 3) формування нових властивостей антикорупційної системи та доповнених технологічною матрицею на основі «великих даних», штучного інтелекту та технології блокчейн, що забезпечує перехід від парадигми «контролю та покарання» до парадигми «проектування доброчесності», де антикорупційні запобіжники інтегровані безпосередньо в бізнес-процеси держави як їх невід’ємна технічна характеристика, а за кожною стратегічною ціллю визначено сукупність завдань, правові інструменти реалізації та склад відповідальних суб’єктів державного управління. Дана пропозиція автора дозволяє сформувати цілісну, багаторівневу та технологічно орієнтовану

модель реалізації антикорупційної політики України в умовах євроінтеграційних трансформацій. Запропонований підхід забезпечує не лише підвищення ефективності механізмів запобігання та протидії корупції, але й створює передумови для формування якісно нової системи публічного управління, заснованої на принципах цифрової прозорості, відкритості, підзвітності та доброчесності. Наукова цінність зазначених положень полягає у тому, що автором фактично запропоновано інноваційну концепцію інтеграції сучасних цифрових технологій у механізми державного управління антикорупційною сферою.

Обґрунтованість і достовірність результатів

Достовірність і наукова обґрунтованість результатів дисертаційного дослідження забезпечуються використанням комплексу загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема системного, інституційного, структурно-функціонального та стратегічного аналізу. Висновки логічно впливають із проведеного дослідження, є внутрішньо узгодженими та підтвердженими аналізом нормативно-правових і стратегічних документів у сфері публічного управління та адміністрування. Масив стратегічних документів державної антикорупційної політики, міжнародних правових актів та рекомендацій, що визначають стандарти доброчесності, прозорості, підзвітності й належного врядування, а також документів Європейського Союзу, Ради Європи, Організації Об'єднаних Націй, Організації економічного співробітництва та розвитку, Групи держав проти корупції та інших міжнародних інституцій налічує понад 100 позицій, у тому числі іншомовних. Загальний обсяг дисертації становить 183 сторінок.

Робота має достатній графічний супровід (13 таблиць, 45 рисунків), матеріал всіх розділів викладено логічно та послідовно, що викликає науковий інтерес під час ознайомлення з її змістом. Основні наукові результати дисертаційної роботи опубліковані в 7 наукових працях та представлені статтями у наукових фахових виданнях, статтями в іноземних виданнях та

тезами у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій, активним учасником яких був А.К. Ніколаєнко.

Практичне значення роботи

Практичне значення дисертації полягає у можливості використання її наукових результатів у діяльності органів державної влади, антикорупційних інституцій, органів місцевого самоврядування, громадських організацій та інших суб'єктів публічного управління з метою удосконалення механізмів формування та реалізації державної антикорупційної політики України в умовах євроінтеграційних процесів. Матеріали дослідження можуть бути використані при розробленні стратегічних, програмних, організаційних та аналітичних документів у сфері запобігання і протидії корупції, забезпечення доброчесності, інституційної спроможності публічної влади, а також у навчальному процесі закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку спеціалістів за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Дискусійні моменти та зауваження по дисертації

Високо оцінюючи науково-прикладний зміст виконаної дисертаційної роботи, з позицій експертно-аналітичного та публічноуправлінського підходу, слід сказати про окремі зауваження, які є очевидними у її змісті:

1. У підрозділі, присвяченому визначенню сутності корупції (с. 3, 37 і далі), автор пропонує трактування корупції як системної управлінської дисфункції, що є теоретично вагомим. Водночас це положення подано переважно на концептуальному рівні без достатньої ілюстрації конкретними прикладами з практики публічного управління, що могло б посилити прикладну значущість запропонованого підходу.

2. У процесі формування вибірки публікацій у базі Scopus (с. 25) зазначено загальну кількість документів (13841), однак не конкретизовано критерії відбору, зокрема часові межі, типи документів (статті, конференційні матеріали тощо) та галузеві обмеження. Відсутність таких уточнень ускладнює оцінку репрезентативності отриманих результатів і може впливати на інтерпретацію динаміки наукового інтересу.

3. У підрозділі 2.2 (с. 82–90) при аналізі поведінкових аспектів корупції в країнах ЄС автор робить важливі узагальнення щодо ролі довіри та суспільних установок, однак ці висновки базуються переважно на вторинних джерелах і не супроводжуються власним емпіричним дослідженням або глибшим порівняльним аналізом окремих країн, що могло б підсилити аналітичну складову роботи.

4. У підрозділі 3.2 (с. 133–135) при обґрунтуванні технологічної складової антикорупційної стратегії (використання великих даних, штучного інтелекту, блокчейн) автор окреслює перспективні напрями розвитку, однак ці положення мають переважно концептуальний характер і не супроводжуються аналізом конкретних прикладів реалізації або оцінкою можливих ризиків і обмежень їх впровадження.

5. У підрозділі 3.1 (с. 121–125), де автор обґрунтовує організаційні положення формування Стратегії антикорупційної політики України, зокрема визначає роль НАЗК як ключового координатора та пропонує механізм формування робочої групи, подано змістовні пропозиції. Водночас у роботі недостатньо деталізовано процедурні аспекти реалізації цих положень, зокрема критерії відбору учасників робочої групи, механізми забезпечення їх незалежності та запобігання конфлікту інтересів. Більш ґрунтовне опрацювання цих питань сприяло б підвищенню практичної реалізованості запропонованих організаційних рішень.

Загальний висновок по дисертації

Дисертаційна робота «Євроінтеграційна стратегія антикорупційної політики України», підготовлена та подана до захисту А.К. Ніколаєнком, є самостійною, завершеною дисертаційною роботою, яка вирішує актуальну науково-практичну проблему у сфері публічного управління та адміністрування, що полягає у розробленні теоретико-методологічних засад та практичних механізмів формування і реалізації євроінтеграційної стратегії антикорупційної політики України. За змістом, рівнем наукової новизни, теоретичною та практичною значущістю виконане дисертаційна робота

відповідає вимогам МОН України до наукових робіт такого типу та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її автор Ніколаєнко Андрій Костянтинович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент

доктор наук з державного управління, професор,
президент Закладу вищої освіти
«Університет трансформації
майбутнього»

Тетяна ШЕСТАКОВСЬКА